

**'N FUNDAMENTEEL-OPVOEDKUNDIGE
ONDERSOEK NA
OUER-KIND-OPVOEDINGSVERHOUDINGE
MET SPESIFIEKE VERWYSING
NA KERNGESINNE
IN IKAGENG**

Hester Aletta van Rooy, B.Sc., H.O.D., B.Ed.

Verhandeling voorgelê vir die graad

MAGISTER EDUCATIONIS

in die

Departement Fundamentele en Historiese Opvoedkunde

in die

Fakulteit Opvoedkunde

aan die

Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys

Studieleier : Prof. W. Postma

1993

Geldelike bystand van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing vir die koste van hierdie navorsing word hiermee herken. Menings in hierdie werk uitgespreek of gevolgtrekkings waartoe geraak is, is dié van die skrywer en moet nie beskou word as dié van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing nie.

DANKBETUIGINGS

Opregte dank word betuig aan:

- * My studieleier, prof. W. Postma vir sy doelgerigte leiding, opregte belangstelling en aanmoediging.
- * Mev. Elsa Mentz vir advies en hulp met die statistiese verwerking van gegewens.
- * Dr. Elsabe Steenberg vir die taalkundige versorging.
- * Dr. Rykie Snyman vir die vertaling.
- * Mev. Engela van der Walt vir die versorging van die bibliografie.
- * Die personeel van die Ferdinand Postma-Biblioteek.
- * My moeder vir die tik van tabelle en vraelyste en hulp met redigeerwerk.
- * My ouers vir finansiële steun en aanmoediging.
- * My eggenoot vir redigeerwerk en deurentydse ondersteuning.
- * Familielede en vriende vir geduld en belangstelling.

OPSOMMING

'N FUNDAMENTEEL-OPVOEDKUNDIGE ONDERSOEK NA OUER-KIND- OPVOEDINGSVERHOUDINGE MET SPESIFIEKE VERWYSING NA KERNGESINNE IN IKAGENG

Die doelstellings met hierdie navorsing was in hoofsaak om vas te stel hoe gesonde en teoreties-ideale ouer-kind-opvoedingsverhoudinge fundamenteel-opvoedkundig beskou, daar uitsien en om dan hierdie teoretiese agtergrond as verwysingsraamwerk te gebruik waarteen die toereikendheid van geïdentifiseerde ouer-kind-opvoedingsverhoudinge in die swart dorp Ikageng, empiries getoets kon word.

Uit navorsingsresultate blyk dit dat **gesonde** ouer-kind-opvoedingsverhoudinge 'n waarborg vir vrede en stabiliteit in die gemeenskapslewe is (Anon, 1986:4 ; Pretorius, 1988:35). Aan die ander kant kan gestel word dat **ongesonde** verhoudinge tussen ouer en kind, agteruitgang en verbroekeling in die gemeenskapslewe tot gevolg kan hê.

Teen 'n agtergrond van onrus en disharmonie in verskeie van die hedendaagse swart woongebiede in Suid-Afrika, is navorsing wat na faktore soek wat moontlik tot sodanige onrussituasies aanleiding kan gee, dringend noodsaaklik. In hierdie navorsing is die stand van ouer-kind-opvoedingsverhoudinge in swart gesinne as een faktor uitgesonder wat moontlik verband hou met (dis)harmoniese gemeenskapsverhoudinge. Daar is spesifiek klem gelê op verhoudinge binne die **kerngesin** aangesien dit die mees algemene gesinstipe in die hedendaagse industriële samelewing is.

Dit is belangrik om by enige studie van die hedendaagse swartmens van Suid-Afrika, daarmee rekening te hou dat hierdie mense onder die invloed van die Christendom, Westerse kultuur en die proses van verstedeliking, dikwels vasgevang sit in 'n ernstige identiteitskrisis - halfpad tussen 'n tradisionele- en 'n Christelik-Westerse lewenspatroon. Om hierdie rede was dit nodig

dat die swartmens eers geken word in sy tradisionele lewens- en wêreldbeskouing, samelewingsbeskouing en opvoedingsgedagtes, alvorens daar met gesag besin kon word oor onder andere die toereikendheid van verhoudinge tussen ouer en kind.

Die resultate van die empiriese ondersoek was oor die algemeen positief ten opsigte van die toereikendheid van ouer-kind-opvoedingsverhoudinge. Veral ten opsigte van die ouer-kind-gesagsverhouding, lyk dit asof die meerderheid van die ouers in die ondersoek daarna streef om hulle kinders deur liefdevolle gesagsbegeleiding tot selfstandigheid te lei. Ook die begrypingsverhouding tussen ouer en kind is oor die algemeen gesond. Sommige van die ouers ervaar egter 'n leemte wanneer dit by die dieper dimensie van die kenverhouding kom. Verder voel sommige van die vaders dat hulle as gevolg van lang werksure nie voldoende tyd aan elke kind kan bestee nie.

Dit was dus duidelik uit die empiriese ondersoek dat die verhoudinge tussen ouer en kind in die swart dorp Ikageng - ten spyte van enkele probleme wat wel bestaan - oor die algemeen die toets van toereikendheid slaag. Waar Ikageng gekenmerk word deur vrede en harmonie tussen gemeenskapslede (soos ook bevestig uit die vraelysresponse), kon die gevolgtrekking gemaak word dat hierdie vreedsame milieu waarskynlik verband hou met die groot persentasie gesinne waar daar harmonie tussen ouer en kind heers.

Riglyne ter bevordering van gesonde ouer-kind-opvoedingsverhoudinge is gemaak, wat as kennisbasis kan dien vir die blootlê en herstel van gebrekkige opvoedingsverhoudinge; veral met die oog op toerusting tot toekomstige verantwoordelike ouerskap en ter bevordering van vrede en stabiliteit in die land.

Aanbevelings wat uitgespreek is, is onder andere dat dieselfde navorsing uitgevoer word in swart woongebiede waar die onrussysfer hoër is as in Ikageng en waar die respondente lede van ánder bevolkingsgroepe is as die Tswana - wat van nature vredeliewende mense is.

SUMMARY

A FUNDAMENTAL-EDUCATIONAL INVESTIGATION OF PARENT-CHILD EDUCATIONAL RELATIONSHIPS WITH SPECIFIC REFERENCE TO CORE FAMILIES IN IKAGENG

The objectives of this research were mainly to determine the nature of healthy and theoretically ideal parent-child educational relationships from a fundamental-educational viewpoint and to use this theoretical background as a frame of reference for an empirical evaluation of the identified parent-child educational relationships in the black town Ikageng.

According to research results (Anon, 1986:4 ; Pretorius, 1988:35) healthy parent-child educational relationships are a guarantee for the stability of community life. On the other hand negative and unhealthy parent-child relationships have disintegration and deterioration of the community as a result.

Against a background of unrest and disharmony in various current black areas in South Africa, research in order to identify factors which could possibly contribute to such unrest situations is of paramount importance. In this research the nature of the parent-child educational relationships of black families is identified as a factor which contributes to disharmonic community relationships. The relationships within the core family are emphasised because the core family is the most common type of family in the current industrial community.

When undertaking any study or research concerning blacks in South Africa, one should keep in mind that these people find themselves in a situation of a serious identity crisis. This identity crisis is a result of the influence of Christianity, Western culture and the process of urbanisation; they are caught up in between a traditional and a Christian-Western life pattern. Therefore it was necessary to first take into consideration their traditional view of life, their view of a community and educational ideas

before authoritative ideas on inter alia the adequacy of parent-child educational relationships can be formed.

In general the results of the empirical research concerning the effectiveness of parent-child educational relationships are positive. Research results show that especially in the field of the authority relationship, parents try to guide their children with love and sympathy towards independent adulthood. The relationship of understanding is also healthy and adequate. Parents feel inadequate however concerning the deeper dimensions of the knowledge relationship; they also experience a lack of time, due to long working hours, to communicate with their children effectively.

Research results derived from this empirical study show that parent-child educational relationships in the black town Ikageng prove, in spite of a few problems, to be adequate. Ikageng is characterised (as verified by questionnaire responses) by peace and harmony, with the result that one can come to the conclusion that this peaceful milieu can be linked to the large percentage of families with harmonious parent-child relationships.

In this study guide lines are given for the improvement of educational relationships as a basis of knowledge for the identification and remediation of inadequate educational relationships; this is done to enhance future responsible parenthood for the development of peace and stability in this country.

Further recommendations are inter alia that the same kind of research done in Ikageng should be undertaken in black communities with a higher incidence of unrest and instability than in the present target group. Research should also be done in other population groups than the Tswana who is basically peace loving people.

INHOUDSOPGAWE

DANKBETUIGINGS.....	i
OPSOMMING.....	ii
SUMMARY.....	iv

HOOFSTUK 1

ORIËNTERING, PROBLEEMSTELLING- EN DOELSTELLINGS EN METODOLOGIESE VERANTWOORDING.....	1
1.1 INLEIDENDE ORIËNTERING.....	1
1.2 KONTEKS EN AGTERGROND.....	1
1.3 AKTUALITEIT VAN DIE NAVORSING.....	4
1.4 NOODSAAKLIKHEID VAN DIE NAVORSING.....	6
1.5 PROBLEEMSTELLING.....	7
1.6 NAVORSINGSDOELSTELLINGS.....	7
1.7 AFBAKENING VAN DIE NAVORSINGSTERREIN.....	8
1.7.1 Inleiding.....	8
1.7.2 Religieuse uitgangspunt.....	8
1.7.3 Wetenskapsteoretiese afbakening.....	9
1.7.3.1 Fundamentele Opvoedkunde.....	9
1.7.3.2 Sosiologiese Opvoedkunde.....	9

1.7.3.3	Psigo-opvoedkunde.....	10
1.7.3.4	Historiese Opvoedkunde.....	10
1.8	BEGRIPSVERHELDERING.....	11
1.8.1	Fundamenteel-opvoedkundige ondersoek.....	11
1.8.2	Egte en ware opvoeding.....	11
1.8.3	Verhouding.....	12
1.8.4	Ouer-kind-opvoedingsverhoudinge.....	13
1.8.5	Gesin.....	14
1.8.6	Kerngesin.....	15
1.9	METODOLOGIESE VERANTWOORDING.....	15
1.9.1	Teoretiese onderbou.....	15
1.9.1.1	Inleiding.....	16
1.9.1.2	Literatuurstudie.....	16
1.9.1.3	Drie kante van die navorsingsmetode van die Fundamentele Opvoedkunde...17	
1.9.1.3.1	Inleiding.....	17
1.9.1.3.2	Hermeneutiese kant.....	17
1.9.1.3.3	Strategiese kant.....	20
1.9.1.3.4	Instrumentele kant.....	21

1.9.1.4	Begrippe- en terme-ontleding.....	21
1.9.1.5	Prinsipiële-besinnende metode.....	22
1.9.1.6	Transendentiaal-kritiese metode.....	22
1.9.1.7	Probleem-historiese metode.....	24
1.9.1.8	Samevatting.....	26
1.9.2	Empiriese ondersoek.....	26
1.9.2.1	Doel.....	26
1.9.2.2	Meetinstrument.....	26
1.9.2.3	Populasie.....	27
1.9.2.4	Steekproef.....	27
1.9.2.5	Statistiese tegnieke.....	27
1.10	HOOFSTUKINDELING.....	27
1.11	SAMEVATTING.....	28

HOOFSTUK 2

'n	FUNDAMENTEEL-OPVOEDKUNDIGE PRESISERING VAN GESONDE OUER-KIND- OPVOEDINGSVERHOUDINGE.....	29
2.1	ALGEMENE INLEIDING.....	29
2.2	DIE STRUKTUUR VAN DIE WERKLIKHEID AS SLEUTEL TOT OUER-KIND-OPVOEDINGSVERHOUDINGE BINNE DIE HARMONIESE GESIN.....	31

2.2.1	Ontologiese grondslag van gesinsverhoudinge....	31
2.2.1.1	Inleiding.....	31
2.2.1.2	Die almag en soewereiniteit van God.....	32
2.2.1.3	Die wet van God.....	33
2.2.1.4	Die vier struktuurmomente van die werklikheid.....	35
2.2.1.4.1	Oriëntering.....	35
2.2.1.4.2	Die religieuse faset van die werklikheid.....	35
2.2.1.4.3	Die individuele faset van die werklikheid.....	36
2.2.1.4.4	Die modale faset van die werklikheid.....	36
2.2.1.4.5	Die temporele faset van die werklikheid.....	41
2.2.1.4.6	Samevattende perspektief....	41
2.2.1.5	Christelike antropologie.....	42
2.2.1.5.1	Inleiding.....	42
2.2.1.5.2	Die oorsprong van die mens..	43
2.2.1.5.3	Die mens is 'n wese met 'n "hart".....	43

2.2.1.5.4	Die mens is 'n religieuse wese.....	44
2.2.1.5.5	Die mens is 'n verhoudingswese.....	44
2.2.1.5.5.1	Inleiding.....	44
2.2.1.5.5.2	Die mens in verhouding tot God...	45
2.2.1.5.5.3	Die mens in verhouding tot sy medemens.....	46
2.2.1.5.5.4	Die mens in verhouding tot homself.....	46
2.2.1.5.5.5	Die mens in verhouding tot die verganklike werklikheid.....	47
2.2.1.5.6	Die mens is 'n modaalbepaalde wese.....	48
2.2.1.5.6.1	Inleiding.....	48
2.2.1.5.6.2	Die fisies-chemiese liggaamstruktuur.....	48
2.2.1.5.6.3	Die biotiese liggaamstruktuur.....	48
2.2.1.5.6.4	Die psigiese liggaamstruktuur.....	49

2.2.1.5.6.5	Die normatiewe aktstruktuur.....	49
2.2.1.5.7	Die mens is 'n individuele wese.....	49
2.2.1.5.8	Die mens is 'n tydse wese...	51
2.2.1.5.9	Die mens is 'n eenheidswese.	52
2.2.1.5.10	Samevatting.....	53
2.2.2	Die aard en struktuur van die Christelike huwelik en gesin.....	53
2.2.2.1	Oriëntering.....	53
2.2.2.2	Die struktuur van die Christelike huwelik.....	55
2.2.2.3	Die aard en struktuur van die Christelike gesin.....	57
2.2.2.4	Die plek van die kerngesin in die samelewing.....	60
2.2.2.5	Samevatting.....	63
2.3	VERHOUDING TUSSEN EN ROL VAN MAN EN VROU BINNE DIE HARMONIESE HUWELIK EN GESIN.....	64
2.4	VERHOUDING TUSSEN KINDERS ONDERLING.....	66
2.5	CHRISTELIKE OUERLIKE OPVOEDING.....	67
2.5.1	Vooraf.....	67

2.5.2	Grondtrekke van egte opvoeding.....	67
2.5.2.1	Vooraf.....	67
2.5.2.2	Grondtrekke van egte opvoeding.....	68
2.5.2.3	Samevattende gedagtes.....	69
2.5.3	Kenmerke van egte en ware (Skrifmatige) opvoeding.....	69
2.5.3.1	Vooraf.....	69
2.5.3.2	Kenmerke van egte en ware opvoeding.....	70
2.5.3.3	Samevattende gedagtes.....	71
2.5.4	Egte en ware opvoeding gedefinieer.....	71
2.5.4.1	Egte opvoeding.....	71
2.5.4.2	Ware opvoeding - vanuit Skrifperspektief.....	72
2.5.5	Doelstellings van Christelike ouerlike opvoeding.....	73
2.5.5.1	Vooraf.....	73
2.5.5.2	Die einddoel van opvoeding.....	74
2.5.5.3	Onmiddellike doelstellings.....	75
2.5.5.3.1	Die biologiese doelstelling.....	75

2.5.5.3.2	Die fisiologiese doelstelling.....	75
2.5.5.3.3	Die psigologiese doelstelling.....	76
2.5.5.3.4	Die sosiale doelstelling....	77
2.5.5.3.5	Die nasionale doelstelling..	78
2.5.5.3.6	Die intellektuele doelstelling.....	78
2.5.5.3.7	Die ekonomiese doelstelling.....	79
2.5.5.3.8	Regte gesindheid teenoor die natuur as doelstelling.....	79
2.5.5.3.9	Die kulturele doelstelling..	80
2.5.5.3.10	Die linguale doelstelling..	81
2.5.5.3.11	Die juridiese doelstelling.	81
2.5.5.3.12	Identiteitsekerheid as opvoedingsdoelstelling.....	82
2.5.5.3.13	Die geloofsfunksie as opvoedingsdoelstelling.....	83
2.5.5.4	Verwyderde doelstellings.....	83
2.5.5.4.1	Die filosofiese doelstelling.....	83

2.5.5.4.2	Die etiese doelstelling (sedelike volwassenheid)....	84
2.5.5.4.3	Die estetiese doelstelling..	86
2.5.5.5	Samevattende gedagtes.....	86
2.5.6	Die noodsaaklikheid van Christelike ouerlike opvoeding.....	87
2.5.6.1	Inleiding.....	87
2.5.6.2	Noodsaaklikheid.....	87
2.5.6.3	Samevatting.....	88
2.5.7	Die moontlikheid van Christelike ouerlike opvoeding.....	88
2.5.8	Die mag en grense van opvoeding.....	89
2.5.9	Samevatting.....	90
2.6	FUNKSIES VAN DIE HARMONIESE GESIN.....	90
2.7	OUER-KIND-OPVOEDINGSVERHOUDINGE BINNE DIE CHRISTELIKE GESIN.....	91
2.7.1	Inleiding.....	91
2.7.2	Verhoudingstrukture.....	93
2.7.2.1	Vooraf.....	93
2.7.2.2	Die begrypingsverhouding.....	93
2.7.2.3	Die vertrouensverhouding.....	94

2.7.2.4	Die gesagsverhouding.....	96
2.7.3	Die Christelike gesagstruktuur.....	97
2.7.3.1	Ter inleiding.....	97
2.7.3.2	Die Christelike vryheidsbeskouing..	98
2.7.3.3	Die Christelike gesagsbeskouing....	98
2.7.3.3.1	Inleidende opmerkings.....	98
2.7.3.3.2	God die oorsprong van alle gesag.....	99
2.7.3.3.3	Gesagsdraers.....	100
2.7.3.3.4	Gesagsonderhoriges (kinders).....	101
2.7.3.4	Samevatting.....	102
2.7.4	Die verloopstruktuur.....	103
2.7.4.1	Oriëntering.....	103
2.7.4.2	Die omgangstruktuur.....	103
2.7.4.3	Die ontmoeting- en betrokkenheidstruktuur.....	104
2.7.4.4	Die bemoeienisstruktuur.....	104
2.7.4.4.1	Die ingrypingstruktuur.....	105
2.7.4.4.2	Die instemmingstruktuur.....	106

2.7.4.4.3	Die periodieke verlatingstruktuur.....	106
2.7.4.4.4	Die terugkeerstruktuur.....	107
2.7.4.5	Samevatting.....	107
2.7.5	Bedrywigheidstruktuur: die oer as hulpgewer...	108
2.7.5.1	Oriëntering.....	108
2.7.5.2	Bedrywighede.....	108
2.7.5.3	Samevatting.....	109
2.7.6	Samevattende gedagtes.....	109
2.8	EVALUERENDE PERSPEKTIEF.....	109

HOOFSTUK 3

	ENKELE GESINSTIPES EN DIE INVLOED VAN DIE INDUSTRIËLE REVOLUSIE, KERSTENING EN VERSTEDELIKING OP DIE LEWE VAN DIE TRADISIONELE SWARTMAN.....	111
3.1	INLEIDING.....	111
3.2	GESINSTIPES.....	113
3.2.1	Inleiding.....	113
3.2.2	Die kerngesin.....	114
3.2.3	Die poligamiese gesin.....	114
3.2.4	Die uitgebreide gesin.....	115

3.2.5	Die gebroke gesin.....	118
3.3	DIE KERNGESIN.....	119
3.3.1	Inleiding.....	119
3.3.2	Manifestering van die gesin deur die eeue tot en met die Industriële Revolusie.....	120
3.3.3	Die invloed van die Industriële Revolusie op die kerngesin.....	121
3.3.3.1	Inleiding.....	121
3.3.3.2	Ontwikkeling en aard van die kerngesin.....	122
3.3.3.3	Voordele van die kerngesin binne 'n geïndustrialiseerde samelewing.....	123
3.3.3.4	Kwesbaarheid van die kerngesin binne die industriële samelewing...	125
3.3.3.5	Slotbeskouing.....	128
3.4	DIE TRADISIONELE SWARTMENSE VAN SUID-AFRIKA MET SPESIFIEKE VERWYSING NA DIE TSWANABEVOLKING.....	128
3.4.1	Inleiding.....	128
3.4.2	Vestigingspatrone van die swartmense van Suid-Afrika - waaronder die Tswanastamme.....	130
3.4.3	Tradisionele lewens- en wêreldbeskouing.....	131
3.4.3.1	Inleiding.....	131

3.4.3.2	Religieuse grondmotief.....	131
3.4.3.3	Voorstelling van die geesteswêreld.	132
3.4.3.4	Tradisionele godsdienstige lewe....	134
3.4.3.5	Werklikheidsbeskouing.....	135
3.4.3.6	Mensbeskouing.....	136
3.4.3.7	Samevatting.....	139
3.4.4	Tradisionele samelewingsbeskouing en gesinslewe.....	139
3.4.4.1	Inleiding.....	139
3.4.4.2	Die stamstruktuur.....	140
3.4.4.3	Die verwantskapsistiem.....	140
3.4.4.4	Huweliksgebruike.....	141
3.4.4.5	Verhouding tussen man en vrou.....	142
3.4.4.6	Die gesin.....	143
3.4.4.7	Voortplantingsfunksie van die gesin.....	144
3.4.4.8	Die familiegroep.....	145
3.4.4.9	Die rol en posisie van man en vrou.....	146
3.4.4.10	Ekonomiese lewe.....	147

3.4.4.11	Evaluering	147
3.4.5	Tradisionele swart Opvoedingsgedagtes.....	148
3.4.5.1	Inleiding.....	148
3.4.5.2	Die wese van swart opvoeding.....	149
3.4.5.3	Die doel van swart opvoeding.....	149
3.4.5.4	Die opvoedeling.....	150
3.4.5.5	Die opvoeders.....	151
3.4.5.6	Ouer-kind-opvoedingsverhoudinge....	152
3.4.5.7	Senioriteit, gesag en dissipline...	154
3.4.5.8	Samevatting.....	155
3.5	DIE INVLOED VAN DIE CHRISTENDOM, WESTERSE KULTUUR EN DIE PROSES VAN VERSTEDELIKING OP DIE TRADISIONELE SWARTE OOR DIE ALGEMEEN EN DIE TSWANA IN DIE BESONDER.....	155
3.5.1	Inleiding.....	156
3.5.2	Invloed van die Christendom en Westerse kultuur op die tradisionele swarte.....	158
3.5.2.1	Inleiding.....	158
3.5.2.2	Invloed van die Christendom en Westerse kultuur op die tradisionele swarte se lewens- en wêreldbeskouing.....	161

3.5.2.2.1	Oriëntering.....	161
3.5.2.2.2	Half-verwesterde religieuse grondmotief en godsdienstige lewe van die swarte.....	161
3.5.2.2.3	Half-verwesterde Godbeskouing en oorblyfsels van die geesteswêreld.....	163
3.5.2.2.4	Half-verwesterde werklikheidsbeskouing.....	165
3.5.2.2.5	Half-verwesterde mensbeskouing.....	166
3.5.2.2.6	Samevattende gedagtes.....	167
3.5.2.3	Invloed van die Christendom en Westerse kultuur op die tradisionele swarte se opvoedingsgedagtes.....	168
3.5.2.3.1	Inleiding.....	169
3.5.2.3.2	Die wese van opvoeding en opvoedende onderwys.....	169
3.5.2.3.3	Die doel van opvoeding.....	170
3.5.2.3.4	Die opvoedeling.....	171
3.5.2.3.5	Die opvoeders.....	171
3.5.2.3.6	Die skool.....	174
3.5.2.3.7	Ouer-kind-opvoedings= verhoudinge.....	175

3.5.2.3.8	Senioriteit, gesag en dissipline.....	177
3.5.2.3.9	Samevattende gedagtes.....	178
3.5.2.4	Die plek en taak van opvoeding en onderwys in die godsdienstig- kulturele oorgangsfase van die hedendaagse swartman.....	179
3.5.2.5	Samevattende gedagtes.....	182
3.5.3	Die proses van verstedeliking en industrialisasie en die invloed daarvan op die tradisionele swartmens.....	182
3.5.3.1	Inleiding.....	182
3.5.3.2	Veranderende samelewingsbeskouing en gesinslewe van die swartmense in die stad met spesifieke verwysing na die Tswana.....	185
3.5.3.2.1	Inleiding.....	185
3.5.3.2.2	Verval van tradisionele groepe.....	186
3.5.3.2.3	Veranderende huweliksgebruike.....	188
3.5.3.2.4	Veranderende gesinstruktuur.	190
3.5.3.2.5	Invloed van 'n gedifferensieerde ekonomie op gesinsverhoudings.....	191

3.5.3.2.6	Funksieverskuiwings binne die gesin.....	192
3.5.3.2.7	Veranderende rol en posisie van man en vrou in die stedelike swart gesin.....	194
3.5.3.2.8	Samevatting.....	198
3.5.4	Probleme in swart gesinne wat verband hou met die proses van verstedeliking en gepaardgaande verwestering.....	199
3.5.4.1	Inleiding.....	199
3.5.4.2	Kulturele verdeeldheid.....	200
3.5.4.3	Die gesagskrisis.....	203
3.5.4.4	Werkende ouers.....	204
3.5.4.5	Behuisingstekorte.....	206
3.5.4.6	Die enkelouergesin.....	207
3.5.4.7	Samevatting.....	208
3.6	EVALUERENDE PERSPEKTIEF.....	210

HOOFSTUK 4

	EMPIRIESE ONDERSOEK NA DIE AARD VAN OUER-KIND-OPVOEDINGS= VERHOUDINGE BINNE KERNGESINNE IN IKAGENG.....	212
4.1	INLEIDING.....	212

4.2	DOEL VAN DIE EMPIRIESE ONDERSOEK.....	213
4.3	NAVORSINGSONTWERP.....	214
4.3.1	Meetinstrument.....	214
4.3.1.1	Inleiding.....	214
4.3.1.2	Kriteria vir 'n goeie meet= instrument.....	214
4.3.1.3	Soorte meetinstrumente.....	216
4.3.1.4	Keuse van 'n meetinstrument	218
4.3.1.4.1	Persoonlike onderhoude.....	218
4.3.1.4.2	Voordele van persoonlike onderhoude.....	219
4.3.1.4.3	Nadele van persoonlike onderhoude.....	220
4.3.1.4.4	Die posvraelys.....	221
4.3.1.4.5	Voordele van posvraelyste...	221
4.3.1.4.6	Nadele van posvraelyste.....	222
4.3.1.4.7	Keuse vir hierdie navorsing.....	223
4.3.1.5	Konstruksie van die vraelys.....	225
4.3.1.6	Opleiding van onderhoudvoerders....	227
4.3.1.7	Loodsvraelys.....	230

4.3.1.8	Finale vraelys.....	231
4.3.1.9	Administratiewe prosedures.....	231
4.3.2	Populasie.....	232
4.3.3	Steekproef.....	233
4.3.4	Statistiese prosedure.....	235
4.3.4.1	Inleiding.....	235
4.3.4.2	S.A.S.-programpakket.....	235
4.3.4.3	Frekwensie-ontleding.....	235
4.4	INTERPRETASIE VAN DATA.....	237
4.4.1	Inleiding.....	237
4.4.2	Biografiese gegewens.....	237
4.4.2.1	Tabel 1.....	238
4.4.2.2	Data-ontleding en evaluering.....	241
4.4.3	Opvoedingsverhoudinge en -kommunikasie.....	248
4.4.3.1	Tabel 2.....	250
4.4.3.2	Data-ontleding en evaluering.....	253
4.4.4	Enkele opvoedingspraktyke.....	261
4.4.4.1	Tabel 3.....	262
4.4.4.2	Data-ontleding en evaluering.....	263

4.4.5	Religieuse gebruike.....	265
4.4.5.1	Tabel 4.....	266
4.4.5.2	Data-ontleding en evaluering.....	266
4.4.6	Ouerbetrokkenheid by opvoedende onderwys.....	268
4.4.6.1	Tabel 5.....	268
4.4.6.2	Data-ontleding en evaluering.....	269
4.4.7	Tweerigtingfrekwensies.....	270
4.4.7.1	Inleiding.....	270
4.4.7.2	Verband tussen geletterdheidsvlak van ouers en die idee wanneer volwassenheid bereik is.....	270
4.4.7.3	Verband tussen beroepsgroep van ouers en kontak met die skoolhoof en/of onderwysers.....	271
4.4.7.4	Verband tussen gesinstipe en "warmte" in die ouer-kind- opvoedingsverhouding.....	272
4.5	SAMEVATTENDE EVALUERING.....	273

HOOFSTUK 5

	BEVINDINGE, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS.....	274
5.1	ALGEMENE INLEIDING.....	274

5.2	EMPIRIESE ONDERSOEK.....	275
5.2.1	Inleiding.....	275
5.2.2	Bevindinge en gevolgtrekkings gegrond op die empiriese ondersoek.....	276
5.2.2.1	Biografiese gegewens.....	276
5.2.2.2	Opvoedingsverhoudinge en -kommunikasie.....	278
5.2.2.3	Enkele opvoedingspraktyke.....	283
5.2.2.4	Religieuse gebruike.....	284
5.2.2.5	Ouerbetrokkenheid by opvoedende onderwys.....	285
5.2.3	Riglyne vir ouers in opvoedingsnood.....	286
5.2.3.1	Inleiding.....	286
5.2.3.2	Opvoedingsriglyne.....	287
5.2.3.3	Samevattende gedagtes.....	289
5.3	AANBEVELINGS.....	290
5.4	SLOTSOM.....	292
	BIBLIOGRAFIE.....	293
	BYLAE A.....	311
	BYLAE B.....	316